

Rys historyczny rozwoju lokalnych walut

Zło zwycięża, gdy dobrzy ludzie nic nie robią.

Edmund Burke – irlandzki filozof i polityk

W świadomości społecznej termin „lokalna waluta” kojarzy się z obecnie funkcjonującymi walutami takimi jak Polski Złoty. Wiedza, czym są i jak działają lokalne waluty została zepchnięta na margines wiedzy ekonomicznej, a wszystkie historycznie udokumentowane przypadki użycia takich rozwiązań są nieustannie ignorowane przez współczesnych ekonomistów wyznających zasadę TINA (nie ma innej alternatywy). Tymczasem problemy współczesnych gospodarek coraz wyraźniej ukazują wadliwą stronę obecnego systemu monetarnego. Wszechobecny kryzys ekonomiczny, rekordowe zadłużenia Państw i całych narodów, monopolizacja kapitału realnego w rękach nielicznych, to tylko niektóre z łatwo dostrzegalnych konsekwencji.

Za tymi wymienionymi kryją się znacznie gorsze efekty zglobalizowanego świata.

Wzrastające bezrobocie, powiększające się obszary ubóstwa, wzrost niepokoju społecznych prowadzący do zwiększonej przestępczości, a w ostateczności do socjalnej anarchii lub wojny, powinny być dostatecznym dowodem na wadliwość systemu, w którym żyjemy. Tymczasem odpowiednia retoryka masmediów oraz ekonomistów głównego nurtu tłumaczy nam zaistniałą sytuację na setki sposobów. Masowa dezinformacja oraz mnożenie potencjalnych przyczyn kryzysu nie pozwalają społeczeństwu na obranie właściwej decyzji i drogi wyjścia. Sytuacja wydaje się być tragiczna i bez wyjścia, a wiedza o historycznie udokumentowanych rozwiązaniach zapomniana. Lista wspomnianych rozwiązań jest długa i sięga czasów prehistorycznych. Fenicjanie, których dziś posądzamy o wynalezienie pieniądza, faktycznie go wynaleźli, ale forma pieniądza o pełnym pokryciu towarowym w zbożu jest bardzo daleka od dzisiejszego pieniądza typu *fiat*, którego głównym pokryciem jest przyrzeczenie Rządów do zbierania podatków z własnych obywateli. Historia myśli ekonomicznej dotyczącej pieniądza sięga czasów Jezusowego *Kazania Na Górze* oraz dwóch tysięcy lat walki Kościoła z **instytucją lichwy**, czyli **odsetka**. Informacje dotyczące pieniądza znajdują się do dziś w *Biblii*, *Koranie* i świętej księdze Judaizmu jaką jest *Tora*. Cała ta wiedza podciągana jest przez współczesnych jako religijny zabobon i nie podlega głębszym badaniom. Orędownicy globalnej waluty odsetkowej unikają odpowiedzi na podstawowe pytanie: *Skąd biorą się pieniądze na odsetki, przypisane do każdego wyprodukowanego (ex nihilo) nowego długu, jeśli nikt nie wprowadza do obiegu pieniędzy, które miałyby pokryć te odsetki?*

Lokalny, bez odsetkowy pieniądz posiada dłuższą i bardziej szczytną historię, niż pieniądz dziś. Fenickie pieniądze miały pełne pokrycie towarowe i ujemne oprocentowanie. Bezpośrednio przyczyniły się do rozkwitu cywilizacji nad Nilem.

Brakteaty Biskupów Weimarskich były ujemnie oprocentowaną walutą, która pomiędzy 1130, a 1430 rokiem, doprowadziła do niespotykanej aktywności gospodarczej oraz rozwoju kultury i sztuki na terenie dzisiejszych Niemiec. Początki USA to historia Colonial Script na terenie Nowej Anglii pod przewodnictwem Benjamina Franklina. Wywożona statkami biedota i margines społeczny z Królestwa Anglii posługując się nieoprocentowanym substytutem pieniądza wybudowali społeczeństwo o zerowym bezrobociu i stałym wzroście gospodarczym, gdzie ludzie żyli spokojnie i dostatnio.

Najlepiej znanym i opisanym przykładem lokalnych walut wprowadzanych w kryzysowym czasie jest działanie burmistrza małego miasta Wörgl w Austrii.

CUD W MIEŚCIE WORGL

W 1932 roku w ramach trwającego kryzysu finansowego z roku 1929, niewielkie miasto usytuowane blisko granicy Niemiec, doświadcza wszystkich negatywnych skutków kryzysu ekonomicznego. Rosnące bezrobocie, narastające niepokoje społeczne i wzrost drobnej przestępczości są bezpośrednim rezultatem zapaści lokalnej ekonomii.

Zrozpaczony burmistrz Michael Unterguggenberger, obserwując niekończące się dysputy polityczne, mające na celu znalezienie drogi wyjścia z ciężkiej sytuacji oraz widząc swoje rodzinne miasto popadające w ruinę każdego dnia, sięga po koncepcje ekonomiczne wybitnego alternatywnego ekonomisty Silvio Gesella.

Wydana w 1906 roku praca **NATURALNY PORZĄDEK EKONOMICZNY** mimo kolejnych wznowień i społecznej akceptacji, nie znajduje odzwierciedlenia w realnym życiu. Zawarte w opracowaniu teorie i praktyczne sposoby rozwiązań problemów ekonomicznych zostają zasznuflowane przez ekonomistów głównego nurtu jako utopijne. W 1906 roku nikt nie bierze poważnie przesłań Gesella o zbliżającym się kryzysie (1929) oraz globalnym konflikcie zbrojnym (1939).

Jednak w 1932 roku wszystkie przewidywania zawarte w pracach Gesella objawiają się w codzienności, ukazuje się prawdziwe oblicze kryzysu finansowego, w ramach którego istnieją wszystkie dobra i usługi, tylko nie ma czym sobie za nie zapłacić. Poszukujący ratunku burmistrz widzący bezsilność polityków decyduje się na natychmiastowe wdrożenie teorii w praktykę.

I tak, po przedyskutowaniu koncepcji z radą miasta, rzemieślnikami, kupcami oraz rolnikami, miasto Wörgl pod przewodnictwem burmistrza, emituje *substytut pieniądza – rodzaj lokalnej waluty* – Wörgl Schiling. Drukowany jest on na kawałkach papieru o różnych nominałach 1, 5 i 10 Schilingów, a jego kurs wymiany zostaje usztywniony. Jeden Schiling (narodowa waluta emitowana przez Centralny Bank Austrii) jest równa jednemu Wörgl Schilingowi (komplementarnej walucie emitowanej przez miasto Wörgl) – lecz tu podobieństwa się kończą. Wörgl Schiling jest niewymienialny na inne waluty, działa lokalnie w społeczności małego miasta i posiada ujemne oprocentowanie tzw. *demurrage* - sugerowany przez Gesella, jako jedna z podstawowych cech zdrowego pieniądza. Z końcem każdego miesiąca, posiadacz dowolnego „banknotu” Wörgl musi dokonać opłaty za użycie w wysokości jednego procenta od nominału. Wpłata dokonywana w kasie miejskiej potwierdzana jest stosownym stemplem na „banknocie” tak, by mógł utrzymać swą ważność w nowym miesiącu. Burmistrz Michael Unterguggenberger zrozumiał, że uruchomienie niewielkich środków finansowych w postaci 40.000 Schilingów z kasy miasta, w tak trudnej sytuacji ekonomicznej, nie przyniesie większych zmian dla rodzinnego miasta. Wiedział, że w najlepszym wypadku zaspokoją one tylko część ludzkich potrzeb i natychmiast zostaną zachowane na „cięższe czasy” przez mieszkańców Wörgl. Wiedział też, że posiadana przez miasto suma jest niewystarczająca do pokrycia wszystkich planowanych przez miasto inwestycji, więc ostatecznie 40 tysięcy Schilingów zostało zdeponowane w Banku jako zabezpieczenie projektu .

Pierwsza emisja tej komplementarnej waluty wynosiła tylko 5000 Schilingów jednak wystarczyła, by rozpocząć eksperyment **FRAIGELD (WOLNE PIENIĄDZE)** zwany później **CUDEM WORGL** . Projekt rozpoczyna się w dniu 31 lipca 1932, w chwili, kiedy całą Europą wstrząsają niepokoje społeczne wynikające z ciągle wzrastającego bezrobocia i wszechobecnej biedy.

Pierwsze dni eksperymentu wykazują skuteczność *teorii Gesella*. Miasto płaci kopalni za węgiel, kopalnia wypłaca pensje górnikom, górnicy regulują swoje zobowiązania w lokalnych sklepach, sklepikarze dokonują zakupów u lokalnych rolników oraz rzemieślników, ci zaś regulują zaległe

podatki w kasie miasta. Miasto rozpoczyna nowe inwestycje. Budowa mostu oraz remonty drogi i szkoły stwarzają nowe miejsca pracy i likwidują bezrobocie prawie do zera i to jeszcze przed końcem roku 1932. Jest to czas, w którym bezrobocie w Europie dalej wzrasta w wyniku trwającego kryzysu. Lokalna społeczność odkrywa definicję pieniądza jako krwioobieg lokalnej gospodarki. Ponieważ Schilingi Wörgl nie są wymienne i nie są ważne poza ich rodzinnym miastem, to ich ilość w obiegu nie zmniejsza się, a ujemne oprocentowanie zapobiega skutecznie ich zachowywaniu na „cięższe czasy”. Społeczność wydaje zdobyte pieniądze w bardzo szybkim tempie zaspokajając wszystkie swoje podstawowe potrzeby. Zabezpiecza swoją przyszłość przez dokonywanie zakupów na zapas rzeczy i towarów.

Ustalenia autorów projektu pozwoliły odkryć, że lokalne Schilingi pokonywały dystans od uczestnika do uczestnika lokalnego rynku z szybkością dużo większą niż tradycyjne państwowe Schilingi. W niektórych przypadkach mówiono o prędkości 13 razy szybszej niż prędkość cyrkulacji pieniądza państwowego.

Zabezpieczenie podstawowych potrzeb społecznych zaczyna skutkować wydawaniem pieniędzy na inne niż podstawowe ludzkie potrzeby związane z jedzeniem czy schronieniem. **Zaczyna się czas konsumpcji.** Sklepy już nie tylko spożywcze, ale i przemysłowe oraz cała rzesza rzemieślników odnotowuje wzrost obrotów. Wzrost obrotów kreuje nowe miejsca pracy. Społeczeństwo szybko wychodzi z wszechobecnej biedy, gdzie liczy się tylko zaspokojenie podstawowych potrzeb, teraz sięga po realizację swoich wyższych potrzeb, dając szansę i miejsce na rozwój kultury i sztuki. Kasa miejska odnotowuje wpłaty na poczet podatków z wyprzedzeniem terminu ich wymagalności, co wywołuje spore zamieszanie w planowanych inwestycjach. Ponieważ kasa miejska również podlega obowiązkowi ponoszenia opłaty, na koniec każdego miesiąca od posiadanych Wörgl Schilingów musi dokonać edycji kalendarza inwestycji. Planowane inwestycje w związku z nadmiarem środków płatniczych, są realizowane we wcześniejszych terminach! Wörgl staje się prawdziwą zieloną wyspą na oceanie szalejącego kryzysu, a jego sława szybko wykracza poza granice Austrii, sąsiednich Niemiec czy nawet poza Europę. Przybywające delegacje przedstawicieli innych miast i państw dotkniętych kryzysem, z wielkim zdziwieniem obserwują rozkwit ekonomiczny wywołany teoriami lekceważonymi przez ostatnie trzydzieści lat. Naocni świadkowie nie umieją pogodzić dostrzegalnych dowodów na zbawienny wpływ lokalnych pieniędzy z wszechobećnymi prawami ekonomicznymi głównego nurtu. Zestawienie monopolistycznego systemu emisji pieniądza z lokalnym oraz odsetkowość z ujemnym oprocentowaniem, wydaje się być zadaniem ponad miarę możliwości zatwardziałych wyznawców ekonomii niedostatku.

Przybywa nawet Francuski Wiceminister Edouard Daladier oraz znany ekonomista Irwing Fischer, który później nawiązywał parokrotnie do cudu z Wörgl i teorii Silvio Gesella w swoich opracowaniach. Przybyli analitycy z wielkimi oczami potwierdzają brak zjawisk inflacyjnych czy deflacyjnych mogących mieć negatywny wpływ na całość eksperymentu.

Zdziwienie przegrywa z faktami.

Odważny burmistrz w ciągu paru miesięcy likwiduje bezrobocie, zanikają niepokoje społeczne oraz drobna przestępczość, miasto zrealizowało inwestycje, na które nie posiadało wystarczającej ilości Schillingów (tych państwowych) oraz planuje dalsze. Powstają nowe domy mieszkalne oraz skocznia narciarska, wszyscy mają pracę, a społeczeństwo żyje spokojnie i dostatnio. Jednym słowem **CUD!** Ostatecznie **173 miasta na terenie Austrii i Niemiec rozpoczynają przygotowania do emisji lokalnej komplementarnej waluty.** Niestety cały projekt nie jest akceptowany przez *Centralny Bank Austrii*, który dostrzega w projekcie **FREIGELD** zagrożenie własnego monopolu emisji pieniądza. Wszystkie wspaniałe osiągnięcia projektu nie są ważne dla Banku, który statutowo ma odpowiadać za właściwą politykę monetarną Państwa. **Cud Wörgl nie jest w jego interesie.** 1 września 1933 Bank zamyka całe przedsięwzięcie, a burmistrz Michael Unterguggenberger zostaje postawiony przed Trybunał Konstytucyjny. Głównym zarzutem jest wejście w prawa Banku emisyjnego, a podstawowym dowodem fakt przyjmowania przez kasę

miejską należności podatkowych w Schillingach Wörgl. Bezrobocie i bieda wracają do Wörgl jeszcze przed końcem roku 1933.

DOBRY PRZYKŁAD WART JEST TYSIĄCA SŁÓW

Mimo brutalnej ingerencji Banku Centralnego Austrii historia cudu Wörgl nie zostaje zapomniana. W 1934 roku kryzys ekonomiczny trwa dalej i zatacza coraz szersze kręgi w całej Europie. Politycy oraz ekonomiści głównego nurtu dalej bezskutecznie poszukują wyjścia z tragicznej sytuacji. Społeczeństwa całego świata coraz bardziej odczuwają trwający kryzys i brak skutecznych działań ze strony Rządów. W październiku 1934 roku w Zurychu Panowie Werner Zimmermann i Paul Enz i 14 innych przedsiębiorców znając historię Wörgl oraz przesłania NATURALNEGO PORZĄDKU EKONOMICZNEGO autorstwa Silvio Gesella, rozpoczynają projekt WIR (od niemieckiego słowa MY).

Główne założenia projektu pokrywają się z tymi wdrażanymi w Wörgl – emisja komplementarnej waluty służącej społeczeństwu. Lokalnej i o ujemnym oprocentowaniu. Doświadczenia projektu burmistrza Michaela Unterguggenbergera i jego tragiczny finał pozwalają na moderację projektu celem uniknięcia problemów związanych z jego legalnością.

Po pierwsze – rezygnują z emisji papierowych substytutów pieniądza na rzecz kont rozliczeniowych zakładanych dla każdego uczestnika. System opiera się o zapisy transakcji na kontach i do złudzenia przypomina system księgowości rozliczeniowej. **Po drugie** – rezygnują z centralnego systemu kredytowania czy wypuszczania tzw. wolnych pieniędzy w rynek na rzecz systemu rozproszonego powstawania kredytu. Każdy z uczestników może stworzyć kredyt poprzez zadłużenie się na swoim własnym koncie rozliczeniowym WIR. Powstaje wtedy zapis o wartości ujemnej np. minus 100 Franków WIR oznaczający, że dysponent konta dokonał zakupu za 100 WIR Franków i powinien coś sprzedać do społeczności za 100 WIR Franków by wyzerować konto. **Po trzecie** - system działa tylko dla przedsiębiorców (osoby prywatne dopuszczono do systemu znacznie później) obsługując transakcje między nimi tak, by mogli zaspokajać swoje wzajemne potrzeby. **Po czwarte** – alternatywny rodzaj pieniądza nie był używany do regulowania należności podatkowych, te obsługiwane są do dnia dzisiejszego pieniądzem narodowym CHF. **Po piąte** – system zorganizowano formalnie w formie spółdzielni, gdzie wszyscy członkowie posiadają dostęp do informacji o bieżącym stanie alternatywnego systemu pieniądza oraz współdecydują o jego kierunkach rozwoju. Utrzymanie tego podmiotu gospodarczego zapewniała opłata miesięczna pobierana od użytkowników jako ujemne oprocentowanie, a w 1947 zrezygnowano z demurrage na rzecz opłaty transakcyjnej, która jest przychodem Spółdzielni WIR. **Po szóste** – lokalność działania systemu zaprojektowana jest jako narodowy system transakcyjny dla wszystkich małych przedsiębiorców w Szwajcarii.

Pierwszy rok działania projektu WIR skupia ponad 1000 przedsiębiorców, którzy wykorzystując mechanizm lokalnej, ich własnej waluty, skutecznie minimalizują negatywne skutki kryzysu ekonomicznego. Zaspokajanie potrzeb bez użycia pieniądza narodowego umożliwia wzrost płynności finansowej w firmach, te z kolei tworzą nowe miejsca pracy redukując falę bezrobocia. Spowolnienie rozwoju systemu WIR ma miejsce tylko w okresie wojennym (1939-1945), a lata powojennej odbudowy i rozwoju to również wzrost systemu WIR.

Wzrost ten trwa nieprzerwanie do grudnia 2004 kiedy to licząca ponad 80.000 uczestników organizacja, generująca miliardowe obroty doprowadza do pełnej rejestracji swojej własnej waluty jako drugiej waluty narodowej. Dziś, analizując wykaz narodowych walut funkcjonujących na świecie w ramach ISO4217, w pozycji Szwajcaria odnajdujemy nie jedną, lecz trzy szwajcarskie waluty.

CHF- Frank Szwajcarski CHW- Frank Szwajcarski WIR CHE- Euro WIR

Biorąc pod uwagę, że lokalną walutą WIR posługuje się dziś ponad 20% małego biznesu oraz dużą

część społeczeństwa, nie trudno o zrozumienie ekspansywnej polityki szwajcarskich banków na arenie między narodowej. Lokalne waluty wywołują zjawisko nadpodaży waluty narodowej, którą trzeba wypożyczać za granicę by cokolwiek na niej zarobić. Legiony wyznawców pieniądza odsetkowego i globalnego skutecznie omijają tę prostą zależność nieustannie marginalizując znaczenie lokalnych walut.

Znaczenia lokalnych walut nie lekceważą jej użytkownicy dostrzegający parę prostych właściwości typowych dla tego typu pieniądza oraz różnic w odniesieniu do pieniądza narodowego.

Oto parę z nich: **Pieniądz Narodowy**, a **Pieniądz Lokalny**

Pieniądz Narodowy jest odsetkowy, poprzez wbudowany mechanizm zadłużenia, zadłuża całe społeczeństwa i narody doprowadzając do ruiny lokalne gospodarki **Pieniądz Lokalny** jest nieodsetkowy, nie zadłuża, lecz umożliwia utrzymanie środków pieniężnych na stałym poziomie co jest podstawą do rozwoju lokalnych gospodarek. Pieniądz narodowy w dobie globalizacji może być swobodnie transferowany i wymieniany, co stwarza natychmiast potężny sektor gospodarki spekulacyjnej skutkującej niepożądanymi efektami takimi jak inflacja czy deflacja. **Pieniądz Lokalny** obsługuje transakcje na rynku lokalnym bez możliwości jego swobodnego transferowania czy spekulacji zapobiegając niepożądanym zjawiskom gospodarczym. **Pieniądz Narodowy** w dobie globalizacji ostatecznie wspiera handel międzynarodowy oraz produkcję w krajach o najtańszej sile roboczej, co ostatecznie doprowadza do masowego bezrobocia i załamania gospodarczego. **Pieniądz lokalny** wspiera lokalny sektor produkcji i usług, co w ostateczności prowadzi do likwidacji bezrobocia i ogólnego wzrostu gospodarczego.

Niestety, wszystkie w/w zalety są ciągle „zamiatane pod dywan” przez orędowników globalnych systemów monetarnych na bazie wprowadzanego dualizmu pomijając całkowicie komplementarność lokalnych pieniędzy. Lokalne waluty były i są inicjatywą daleką od interesów ponadnarodowych instytucji finansowych, których celem jest zniewalanie lokalnych gospodarek, nie zaś wsparcie w dążeniu do ich autonomiczności.

Z takim przesłaniem, w 2001 roku rozpoczęto system **CREDITOS**. Lokalna waluta stała się narzędziem koniecznym do przeżycia dla mieszkańców Argentyny, którzy stali się ofiarą globalnej ekonomii. Po wyprzedazy prawie całego majątku narodowego zagranicznym inwestorom oraz po skoordynowanej akcji wywiezienia wszystkich środków finansowych z argentyńskich banków (w jedną noc) i dramatycznej próbie ratowania kraju przez prezydenta odmawiającego spłaty zagranicznych kredytów. **Creditos** stało się jedyną walutą obiegową umożliwiającą drobny handel pomiędzy Argentyńczykami, ponieważ posiadali wszystko, czego potrzebowali do życia prócz pieniędzy. Do dziś zarzuca się im marginalność oraz dalekie od interesów monopolistów działania. Mimo to inicjatywy lokalnych walut są obecne prawie na całym świecie i skutecznie wspierają lokalne społeczności. Mowa tu nie tylko o krajach mniej rozwiniętych gospodarczo, ale też o liderach gospodarek światowych.

Dla przykładu:

Założona we wczesnych latach siedemdziesiątych organizacja **IRTA** skupia dziś prawie stu administratorów lokalnych walut na rynku Amerykańskim. Dynamiczny rozwój lokalnych systemów transakcyjnych w latach siedemdziesiątych zaowocował regulacjami w prawie podatkowym USA w postaci **TEFRA PACT** (1982), który usankcjonował Barterowego Dolar (jednostka lokalnej waluty) jako środek płatniczy wywołujący takie same skutki podatkowe jak Dolar Amerykański. Dziś USA to ponad 400 tys podmiotów gospodarczych, różnej wielkości (w tym firmy z TOP 500 Forbsa), które generują ponad 10 miliardów obrotu rocznie w lokalnej walucie (dane z 2005). Po wybuchu kryzysu w 2008 roku niektóre z nich raportowały wzrost obrotów o 130%.

Belgia – serce zjednoczonej Europy, w której funkcjonuje **RES Euro** obok waluty Euro za pełnym przyzwoleniem Belgijskiej Komisji Nadzoru Bankowego. **RES** skupia dziś 5000 przedsiębiorstw

oraz 110 tys użytkowników prywatnych, a roczne obroty systemu przekraczają 36 milionów i ciągle rosną.

Japonia, która w okresie wielkiego kryzysu po 1929 roku wdrażała *Zasady Kredytu Społecznego Douglasa* (pokrywające się w większości z teoriami Silvio Gesella) odnosiła niebywałe sukcesy. Wzrost produkcji przemysłowej w okresie poprzedzającym II Wojnę Światową osiągał rekordowe wyniki. Bezpośrednim powodem takiego wzrostu była możliwość pożyczania przez Rząd pieniędzy na cele zapewniające całkowite wykorzystanie potencjału narodu. Pożyczano je od własnego znacjonalizowanego w 1932 roku Banku Japonii, gdzie Rząd decydował o wszystkich istotnych sprawach związanych z działalnością Banku tj. o nominacjach na stanowiska kluczowe, ustalanie stóp procentowych oraz podaży pieniądza. Jak widać w owym czasie Japonia była nie tylko krajem kwitnącej wiśni, ale również gospodarki. Oczywiście po przegranej wojnie, światowa finansjera ustawiła nowy system ekonomiczny, oparty na zagranicznym długu. Pierwszym posunięciem było odebranie Rządowi Japonii możliwości zadłużania się we własnym Banku i zmuszenie go do zaciągania pożyczek w zagranicznych instytucjach finansowych. Automatycznie (rzekomo suwerenny) Rząd stał się sługą zależnym od pożyczkodawców, którzy decydowali na co i ile pożyczyć. Taki sam system panuje obecnie w Polsce (Konstytucja RP, Art.220 ustęp 2). **Dziś w Japonii działa około 300 lokalnych walut.** Na mapie ciężko by znaleźć kraj bez inicjatywy lokalnych pieniędzy, są wszędzie tam, gdzie ludzie zrozumieli despotyzm obecnego systemu finansowego świata, jego destrukcyjny wpływ na lokalne gospodarki oraz rysującą się w złych barwach przyszłość. Dzisiejszy zmonopolizowany i zadłużony świat szuka i odnajduje ideę lokalnych pieniędzy. Mowa tu o ponad 5000 lokalnych walut i ciągle powstają nowe (Grecja, Francja, Holandia), a zapomniana wiedza powraca do uwagi społeczeństw, które odkrywają coraz szybciej swą tragiczną sytuację.

Bitwa o wolne pieniądze trwa.

Dariusz Brzozowiec – lider projektu waluty lokalnej DOBRY. Wieloletni współpracownik lokalnych systemów transakcyjnych- zwanych lokalnymi walutami. Uczestnik oraz prelegent, krajowych i zagranicznych konferencji dotyczących lokalnej waluty oraz ekonomii społecznej. Międzynarodowy trener w zakresie wprowadzania systemów lokalnych walut. Czynny współpracownik IRTA międzynarodowej organizacji, promującej lokalne systemy transakcyjne.